

(Фонд стратешке културе, 31.3.2010)

Прави ураган изазвала је у Европској унији и на светским тржиштима изјава немачког канцелара Ангеле Меркел да је неопходно усвојити нови закон Европске уније, који ће омогућити да се из еврозоне искључе земље које нису способне да извршавају финансијско-економске обавезе по Споразуму из Мастрихта. Примедба канцелара подсетила је на то да Европска унија може поновити судбину горбачовљевског СССР и доживети крах већ у догледној будућности под теретом економских противуречности међу земљама – чланицама.

У свом говору 17. марта у немачком парламенту канцеларка је изјавила да је Европској унији „неопходно да усвоји норму којом се у својству крајње мере предвиђа могућност искључења из еврозоне оне земље, која поновљено не извршава преузете обавезе“. При томе је канцеларка у првом реду имала у виду величину дефицита националног буџета и државни дуг.

Као што је познато, Пакт за стабилност и развој, који је саставни део Мастрихтског споразума, утврђује да земље чланице еврозоне не смеју имати текући дефицит државног буџета већи од 3 процента БДП, и државни дуг преко 60 процената БДП. Међутим, у 2009. години Грчка је забележила дефицит државног буџета од 12 процената, што је изазвало тешку финансијску и социјалну кризу у тој земљи еврозоне. Слични проблеми постоје и у другим земљама евро-зоне. Како је ових дана писао лондонски лист *Тајмс*, у таквој се ситуацији могу наћи у скорије време Шпанија, Португалија, а такође Италија, које имају висок ниво задужености и дефицита.

У вези са одржавањем самита ЕУ 25. марта о „грчком питању“ проблем пружања финансијске помоћи Грчкој размотрен је 21. марта на саветовању у ресору савезног канцелара Немачке. У току разматрања партнери у владајућој коалицији подржали су курс шефа владе Ангеле Меркел и министра финансија Волфганга Шојблеа, који сматрају да у садашњој ситуацији нема потребе за доношењем хитних мера.

Меркелова се позива на то да Грчка није проглашавала своју несолвентност нити се

обраћала Европској унији са захтевом да јој се пружи финансијска помоћ. Дакле, став Берлина дошао је у противуречност са плановима Брисела. Шеф Европске комисије Жозе Мануел Барозо заложио се за што скорију разраду концепције пружања помоћи Грчкој.

Министар економије Немачке Рајнер Брудерле такође је искључио могућност да Берлин одобри финансијску помоћ Атини. „Влада Грчке је изјавила да јој није потребна финансијска подршка и да ће проблем решити сопственим снагама. Издвајање средстава представљало би погрешан сигнал“, изјавио је Брудерле 24. марта листу *Passauer Neue Presse*.

. По мишљењу министра, не треба стварати преседан којим би касније могле да се користе и друге државе Европске уније. Свако је дужан да тражи излаз из ситуације самостално.

Чак штавише, министар је предложио да се разради процедура банкротства држава чланица Европске уније. „Неопходно је разрадити таква правила у општеевропским размерама. Они који крше услове Мастрихтског споразума обавезни су да неизоставно плате казну“, сматра Брудерле. По његовом мишљењу, немачки порески обвезници нису дужни да плаћају за домаћинско газдовање у Грчкој или било којој другој земљи. „Нама није потребна уравниловка на европском нивоу“, истакао је немачки министар економије.

На крају крајева, самит ЕУ 25. марта донео је одлуку да Грцима пружи помоћ. Рел је о „доброволјним кредитима“ појединих земаља еврозоне и финансијској помоћи од стране ММФ. Међутим, кредити могу бити одобрени једино у крајњем случају: ако Грчка не буде у стању да самостално добије на финансијским тржиштима неопходне јој паре. То јест, Ангела Меркел се у суштини изборила за своје: помоћ је обећана, али те помоћи највероватније неће ни бити. Јер нешто и негде Грчка ипак може добити. У том истом ММФ, на пример. Иако је последњом околношћу крајње незадовољан председник Француске Никола Саркози, пошто учешће ММФ у „спасавању“ Атине аутоматски води у јачање утицаја Сједињених Држава на унутрашње послове Европске уније.

Ствар није само у „грчком питању“

Посматрачи, међутим, наглашавају, да иза сличног демарша Берлина, којим се Грчка ставља у положај отпадника, стоји не само принцип стриктног поштовања Мастрихтског

споразума. Ради се такође о сложенем социјално-економском положају у самој Немачкој.

Узмимо буџет Немачке, који је усвојен 19. марта гласовима владајуће коалиције две хришћанске партије (ХДС и ХСС) и слободних демократа. Главни финансијски документ државе предвиђа рекордно повећање дуга у поратној историји земље – за 80,2 милијарде евра. То је двоструко више од пређашњег рекорда из 1996. године. Укупна сума нових кредита, које намерава да узме федерална влада, до краја године може достићи и 100 милијарди евра.

Укупно су у 2010. години планирани расходи у висини од 319,5 милијарди евра. То је за 16 милијарди више него у претходној години. Новим кредитима требало би да се исфинансира више од четвртине укупне суме у буџету. Највећа ставка расхода односи се на социјалну сферу и сферу запослености – 45 процената државног буџета. Потом следе уплате камата по зајмовима и војни расходи.

Међутим, очекује се незнатан раст БДП од 1,4 процента, што компликује перспективе за 2011–2012. годину у делу како борбе против незапослености, тако и очувања макар пређашњег нивоа животног стандарда становништва. *Очекује се да ће у 2010. години број незапослених у Немачкој достићи бројку од 3,53 милиона (8,1%), а у 2011. години она ће порасти до 3,74 милиона (8,6%).*

Пораст незапослености одвија се паралелно са смањивањем плата. Како је 3. марта саопштио Федерални статистички ресор, у 2009. години просечна годишња плата без одбитака смањена је за 0,4 процента и износила је 27648 евра годишње. Пад плата изазван је смањивањем броја прековременог рада и широм применом у предузећима непуне радне недеље – услед економске кризе. Истовремено је плата која се исплаћује по сату за разлику од укупне плате по глави становника повећана за 3 процента, али се ту нема чему радовати, пошто је у 2009. години радницима исплаћена накнада за „одрађене сате“ из претходних година.

Приметимо да је до пада плата у Немачкој дошло по први пут од тренутка њеног формирања 1949. године. То јест, та појава се већ сама по себи оцењује као екстраординарна, и лоше делује на социјално расположење друштва.

У сложеној ситуацији нашли су се незапослени Немци. Социјална давања по одраслом човеку износе 359 евра месечно. Дете се сматра „малим одраслим“, коме у зависности од узраста, припада 60, 70 или 80 процената од потреба родитеља. Са таквим „приходима“ у Немачкој се не можете разметати. Чак и имајући у виду да држава плаћа стан, грејање и воду, нови намештај за кухињу, фрижидер, веш машину и телевизор у замену за покварени, медицинско осигурање итд. Незапослена породица са двоје деце тако кошта државну касу отприлике 1800 евра месечно.

Али ни запосленим у производњи не цветају баш увек руже. Да би породица запосленог Немца имала могућност да месечно троши на све такву суму, хранилац породице морао би имати бруто плату од 2,5 хиљаде евра. Али скоро четвртина свих немачких радника прима мање – фризери, продавци, радници обезбеђења, васпитачи у дејим вртићима, поштари. Они такође имају породице, децу, и немају баш увек супруга или супруг посао. То јест, људи састављају крај с крајем, одлазе и болесни на посао како га не би изгубили, а ниво стандарда им је исти као и незапослених, или чак лошији.

На ту околност скренуо је пажњу вицеканцелар и министар иностраних послова Гидо Вестервелле. „Онај ко ради треба да има више од оног ко не ради“. И исказујући високу ерудицију, додао: „Благостање које се пружа људима а да при том не улажу напоре осуђује земљу на декаденцију позне Римске империје“.

Наизглед, све је правилно. Једино је у условима смањења плата реализација Вестервеллове пароле у стању да доведе до тога да се давања незапосленима још више смање, јер незапослени треба да има мање од запосленог. У резултату се неминовно намеће питање о квалитету продуктивности радне снаге у Немачкој. Питање није без значаја ако се узме у обзир да је по резултатима за 2009. годину Немачка уступила Кини прво место по извозу производа.

Очигледно је да питање треба сагледавати дубље: за ликвидацију насталог зачараног круга неопходне су озбиљне промене у социјално-економском уређењу Немачке. Елите, међутим, нису спремне за такав заокрет. Оне и даље подсећају на куче које вртећи се у круг упорно покушава да ухвати свој реп.

Три четвртине Немаца спремно је да живи у социјализму

Након свега не треба се чудити што све већи број грађана Немачке сматра да социјална правичност није за њихову земљу. Анкета јавног мњења коју је спровео Бертелсманов фонд почетком марта показала је да је, по мишљењу 71 процента анкетираних, социјална неправда приметно порасла у току последњих четири године. Скоро 60 процената сматра неправедним постојећи систем расподеле прихода у друштву. Тек сваки пети сматра да су ствари у социјалној сфери добре.

Значајан део Немаца скептички оцењује перспективе за будућност. Сваки пети верује да ће неправда у социјалној сфери у предстојећим годинама постати још израженија. По мишљењу експерата, на расположење Немаца негативно је утицала светска економска и финансијска криза.

У марту је анкету спровео такође и Институт за истраживање јавног мњења Emnid. Његови резултати су још драстичнији. Већина становника источног дела Немачке (80%) и 72 процента на западу изјавила је о томе да би сасвим могли живети у социјалистичкој држави, таквој као што је била ДР Немачка, ако би им се гарантовали посао, безбедност и социјална заштићеност. Скоро сваки четврти анкетирани – 23 процента у источној и 24 процента у западној Немачкој признаје, да би „каткада било пожељно“ да Зид, који је 40 година делио Западну и Источну Немачку, стајао ту и данас. 15 процената анкетираних на истоку и 16 процената на западу и уопште мисли да је постојање Зиде нешто „најбоље што се могло догодити“.

Тек 28 процената анкетираних на истоку Немачке изјавило је да слободу сматра главном политичком вредношћу. На западу земље удео оних за које је слобода један од главних циљева, је већи – 42 процента. Најзад, сваки седми анкетирани на истоку и сваки дванаести на западу признаје, да је спреман за 5 хиљада евра продати свој глас на изборима било којој партији.

Политика канцелара изазвала разочарање председника

Што би се рекло, стигосмо до дувара. И то „стигосмо“ умногоме се објашњава неуспешном економском политиком владајуће коалиције ХДС/ХСС и слободних демократа. Том политиком није усхићен чак ни председник СР Немачке Хорст Келер, у прошлости шеф ММФ.

Наизглед, већ због само једне те околности он би требало да буде неолиберал. Међутим, „неолиберал“ је током последњих година веома скренуо улево. Још у марту 2009. године он се на позадини глобалне кризе zaloжио у корист снажне државе, која утврђује ригидне оквири за тржиште. А сада он критикује економску политику Ангеле Меркел.

По мишљењу Келера, први месеци рада нове владе (након последњих избора) изазивају разочарење. О томе је шеф државе говорио 20. марта у интервјуу недељнику *Focus*. Келер је иступио против масовног смањења пореза. По мишљењу председника, један од главних задатака државе јесте решење проблема државног дуга. „Ми морамо престати финансирати раст потрошње на рачун кредита“, изјавио је Келер.

Председник је позвао федералну владу на фундаменталне реформе, усмерене у правцу дугорочне перспективе. Он се такође zaloжио за повећање расхода за образовање. „Скоро трећина БДП земље сваке године троши се за социјалне потребе, и само 6 процената за образовање“, изјавио је Келер. „При таквом односу ми треба да се стидимо пред нашом децом.“ Сем тога, председник СР Немачке сматра неопходним смањење пореског бремена средње класе, а такође одобравање преференцијала компанијама које се активно баве научним иновацијама.

Критика од стране Келера лош је сигнал за владајућу коалицију и Ангелу Меркел лично. Ствар је у томе што је председник, без обзира на формално номинални статус његове функције, изузетно популаран човек у друштву. Његове речи Немци послушју, а то потом утиче на њихово опредељење приликом гласања.

Политички естаблишмент из освете назива председника без власти „директором штедионице“. И заиста, Келер је одбранио дисертацију из економије и дуги низ година, све до одласка у ММФ, био је на челу компаније Штедионица Немачке. Међутим, „штедионица“ се у свести Немаца асоцира са таквим националним цртама карактера, као што су штедљивост и шкртост. Према томе, од такве критике председник ће бити само на добитку.

Апатија и недостатак иницијативе

У таквој ситуацији ових дана је одржан конгрес земаљске организације ХДС у Северној

Рајни-Вестфалији. Ангела Меркел је у свом говору, охрабрена, изјавила да су очување коалиције у саставу ХДС/ХСС и Сл.ДП заслужили грађани не само федералне земље Северна Рајна-Вестфалија, него и целе Немачке.

Канцелару је 23. марта одговорио лист *Süddeutsche Zeitung*: „То је смелост од стране Меркел да тако нешто изјави након пет месеци, колико се нова влада налази на власти. Ако је то све што су заслужили Немци, онда то сведочи о томе да канцелар не планира за њих ничег доброг.“

Запрепашћујуће је, али говор Меркелове чак није дискутован. „Ако тај мали конгрес ХДС, то организовано одсуство ентузијазма није тек једнократна слика, онда се може закључити да ХДС иде лоше. Да не кажемо – веома лоше“, резимира *Süddeutsche Zeitung*.

* * *

Ситуација у СР Немачкој, земљи која се сматра „мотором“ Европске уније, још једном сведочи колико се неодрживим могу показати надања украјинских политичара у Европу. Избор стратешког курса у спољној политици ствар је више него одговорна. Јер, може се грешком ампутирати, прекрижити своја будућност. Ако Берлин, а заједно са њим Европска унија, одбијају да пружи помоћ Грчкој, својој „сестри“ у Европској унији, како ће онда помоћи Украјини? Очигледно да треба трагати за поузданијим партнерима и савезницима, који су спремни да подметну раме у тешком тренутку.